

روش تحقیق و آمار

در

علوم تربیتی

بیان مسأله

(به معنای توصیف و توجیه موضوع پژوهش)

بیان مساله

✓ پس از آنکه موضوع تحقیق انتخاب شد ، مرحله بعد **تبیین و توجیه اهمیت حل مسئله** است.

✓ در این قسمت باید به این سوال جواب داده شود که **چرا مساله پژوهش مساله** ای است که باید مورد تحقیق علمی قرار گیرد .

✓ اصل کلی در بیان مساله رعایت یک روند منطقی است به طوری که شروع آن با مشکل و ختم آن با هدف تحقیق می باشد.

شیوه نگارش بیان مسئله

الف) اطلاعات زمینه ای

• شرح کوتاهی از **خصوصیات محیطی** (شرایط اجتماعی_اقتصادی, فرهنگی,

ب) توصیف دقیق مسئله

• نحوه بروز مشکل / مسئله چگونه بوده است؟ و چه عوارضی از خود بر جای می گذارد؟

• **وسعت مسئله و شدت آن** چقدر است؟

• **چه عوامل مهمی** می توانند در ایجاد مسئله نقش داشته باشند؟

• **چرا تلاش در جهت برطرف کردن آن** مهم است؟

• **آیا در حال حاضر** تلاشی برای رفع مشکل انجام می شود؟ اگر چنین است چه کاستی هایی مشاهده

می شود؟

شیوه نگارش بیان مسئله

ج) فواید پژوهش برای حل مشکل

▪ **چه نتایجی** از حل مشکل انتظار می رود؟

▪ **چه فوایدی** خواهد داشت؟

فعالیت :

یک پایان نامه را مطالعه نموده و بیان مسأله آن را بنویسید و آن را نقد نموده و ارائه نمایید.

اهداف تحقيق

اهداف تحقیق

- اهداف تحقیق خلاصه آنچه که بایستی با انجام مطالعه به آن دست یافت را بیان می کند .
- هدف تحقیق در واقع پاسخگویی به یک نیاز است ، که در ارتباط با مساله تحقیق است .
- هدف تحقیق پس از شناسایی دقیق مساله ، متغیر ها ، دامنه مطالعه و پیشینه تحقیق به طور روشن بیان می شود .

انواع هدف های تحقیق

انواع هدف های تحقیق

```
graph TD; A[انواع هدف های تحقیق] --- B[هدف کلی]; A --- C[اهداف اختصاصی (جزیی، ویژه)]
```

هدف کلی

اهداف اختصاصی (جزیی، ویژه)

انواع هدف های تحقیق

- هدف های تحقیق را به دو دسته تقسیم می کنند :
- الف) هدف کلی : در هدف کلی محقق به همه جنبه ها ، متغیر ها و ابعاد تحقیق اشاره می کند .
- عقیده بر این است که یک هدف کلی تحقیق در واقع همان عنوان تحقیق است .

✓ مثال : بررسی میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

انواع هدف های تحقیق

(ب) هدف اختصاصی :

- ✓ که به آن **هدف جزئی یا ویژه** نیز می گویند از **بطن هدف کلی** بیرون می آید .
- ✓ در واقع در هر تحقیق از آنجا که دستیابی به اهداف کلی به **یکباره امکان پذیر نیست** ، آن را به چند **هدف اختصاصی** تقسیم می کنند که در نتیجه تحقیق و دستیابی به آنها **هدف کلی** محقق می گردد.
- ✓ هر یک از هدف های اختصاصی به **جنبه خاصی** از هدف کلی تاکید می کند . از این رو هدف های اختصاصی **عینی تر** و از نظر **تعداد** ، در مقایسه با هدف کلی **بیشتر** است .

انواع هدف های تحقیق

مثال :

➤ **عنوان :** بررسی عوامل موثر بر میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

➤ **هدف کلی :** بررسی عوامل موثر بر میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

➤ **اهداف اختصاصی (ویژه یا جزئی) :**

(1) تعیین رابطه میان حقوق و مزایا و رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

(2) تعیین رابطه نحوه برخورد مسئولین و میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

(3) تعیین رابطه وقت استراحت و میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

(4) تعیین رابطه بین مشغله شغلی و میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر اصفهان

ویژگی های هدف تحقیق مناسب

ویژگی های هدف تحقیق مناسب :

(۱) هدف باید **ارزشمند** باشد .

(۲) هدف باید **منطقی** باشد . (منطقی بودن هدف تحقیق را می توان به **همسویی آن به یافته**

های علمی تعبیر کرد . اگر هدف تحقیق **بدیهیات علمی را مورد تردید** قرار دهد در این

صورت هدف تحقیق منطقی نخواهد بود .

(۳) هدف باید **قابل تحقیق و امکان پذیر** باشد .

ویژگی های هدف تحقیق مناسب

(۴) هدف باید **واقع بینانه** باشد (محقق در نوشتن هدف های تحقیق باید به توانایی های علمی ، وضعیت زمانی و مکانی و سایر امکانات تحقیق توجه کند و هدف های **قابل دسترس** و واقع بینانه انتخاب نماید).

(۵) هدف باید **روشن ، دقیق و قابل درک** باشد . (با استفاده از **فعل های رفتاری** می توان هدف های روشن و قابل درک بیان کرد مانند **شناختن ، تعیین کردن ، مقایسه کردن ، شرح دادن و....**).

مزیت بیان اهداف تحقیق

بیان اهداف تحقیق **چهار مزیت** دارد که عبارتند از :

- (1) باعث **توجه به جنبه ها و متغیر های اصلی** مساله تحقیق می شود .
- (2) **تفاوت مطالعه** مورد نظر با دیگر مطالعات روشن می شود و از گرد آوری **اطلاعات تکراری و غیر ضروری** جلوگیری می کند
- (3) به محقق امکان می دهد که **اطلاعات مورد نیاز خود را به طور دقیق** تشخیص دهد ، که این امر انجام تحقیق را آسان می کند .
- (4) (به محقق در طراحی **روش تحقیق** ، نحوه گرد آوری ، تحلیل و تفسیر **اطلاعات** کمک می کند .

فعالیت

*اهداف پایان نامه

پایان نامه ای را مطالعه نموده و **اهداف** آن را بنویسید و ارائه نمایید.

فصل سوم :

متغیر های تحقیق و تعاریف آنها

هدف های دقیق آموزشی

از دانشجویان انتظار می رود که بعد از ارائه این مطالب بتوانند :

✓ سازه ها ، مفاهیم و متغیر ها را تعریف نماید .

✓ انواع متغیر ها را با ذکر مثال توضیح دهید .

✓ تعریف مفهومی (نظری) و تعریف عملیاتی (عملی) را مقایسه نماید .

✓ انواع تعریف عملیاتی را توضیح دهد .

✓ انواع مقیاس های اندازه گیری را توضیح دهد .

تعریف سازه ، مفهوم و متغیر

• مفهوم : Concept

واژه ای انتزاعی است از رویدادهای قابل مشاهده که معرف شباهت ها یا جنبه های مشترک میان آنها است .

مانند: پیشرفت تحصیلی این مفهوم انتزاع حاصل از مشاهده برخی رفتارهای کودکان و دانش آموزان است .

• سازه : Contrast

یک مفهوم است اما یک معنی اضافی نیز دارد و آن اینکه به طور ارادی و آگاهانه برای مفاهیم پیچیده در سطح بالای انتزاع و معمولاً از نظریه ها مشتق می شوند .

مانند : هوش

تعریف سازه ، مفهوم و متغیر

•متغیر : Variable

دانشمندان سازه ها یا ویژگی هایی را که مورد مطالعه قرار می دهند با اندکی اغماض متغیر یا متغیرها می نامند.

-متغیر ویژگی است که مقادیر متفاوت می پذیرد . برای مثال X یک متغیر است .
-در واقع هر چیزی که قابل اندازه گیری باشد متغیر نامیده می شود . مانند

نمره درسی

انواع متغیرها

متغیرهای پژوهش:

* در حالتی کلی متغیرها آن شرایط یا خصوصیات هستند که پژوهشگر آنها را **دستکاری کنترل یا مشاهده** می کند.

* **متغیر ویژگی واحد مورد مشاهده** است و نمادی است که **اعداد یا ارزشها** به آن منتسب می شود.

متغیرهای پژوهش: از نظر نقش آنها را در تحقیق

متغیر مستقل

متغیر وابسته

متغیر تعدیل کننده

متغیر مداخله گر

متغیر کنترل

متغير مستقل و وابسته

انواع متغیر ها

متغیر مستقل (**درون داد ، پیش آیند ، محرک ، پیش فرض ، عامل و پیش بین**) :
متغیری است که توسط محقق اندازه گیری ، دستکاری یا انتخاب می شود تا اثر
یا ارتباط آن با متغیر دیگری (متغیر وابسته) معین شود .

انواع متغیر ها

▶ **متغیر وابسته** ، متغیری است که تغییرات آن تحت تأثیر متغیر مستقل قرار می گیرد .

▶ **مثال در بررسی تأثیر شیوه های تشویق بر یادگیری دانش آموزان**

انواع متغیر ها

▶ **متغیر وابسته** ، متغیری است که تغییرات آن تحت تأثیر متغیر مستقل قرار می گیرد .

▶ مثال در بررسی تأثیر شیوه های تشویق بر یادگیری دانش آموزان

▶ **یادگیری** به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است تا اثر تشویق بر آن اندازه گیری شود .

انواع متغیر ها

متغیرهای پژوهش:

آیا تفاوتی بین عملکرد ریاضی دانش آموزان که با روش الف یا ب آموزش دیده اند وجود دارد؟

انواع متغیر ها

متغیرهای پژوهش:

آیا تفاوتی بین عملکرد ریاضی دانش آموزان که با روش الف یا ب آموزش دیده اند وجود دارد؟

در این تحقیق روش تدریس **متغیر مستقل** در نظر گرفته شده است تا تأثیرش بر **عملکرد ریاضی (متغیر وابسته)** مورد مطالعه قرار گیرد.

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

متغیر های پژوهش:

(۱) در مطالعات از نوع همبستگی ، به جای متغیر مستقل از اصطلاح متغیر پیش بین و به جای متغیر وابسته از متغیر ملاک استفاده می شود .

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

متغیر های پژوهش:

۲) امکان دارد متغیری در **یک تحقیق مستقل و در تحقیق دیگری وابسته** باشد .

مثال : بررسی تاثیر اضطراب امتحان بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان
متغیر مستقل متغیر وابسته

مثال : بررسی تاثیر روش های مختلف روان درمانی بر کاهش اضطراب امتحان
متغیر مستقل متغیر وابسته

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

(۳) در تحقیق آزمایشی متغیر مستقل متغیری است که به وسیله محقق دستکاری می شود تا اثر آن بر متغیر وابسته مورد مشاهده و اندازه گیری قرار گیرد .

مثال :

بررسی تاثیر روش های فعال تدریس بر میزان یادگیری دانش آموزان دوره دبیرستان

متغیر وابسته

متغیر مستقل

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

(۴) در تحقیق **غیر آزمایشی** متغیر مستقل به وسیله محقق **دستکاری نمی شود** ولی متغیری است که از پیش وجود دارد و **فرض** می شود که بر متغیر وابسته اثر دارد.

مثال: در تحقیقی اگر فرض شود که طبقه اجتماعی در پیشرفت تحصیلی تاثیر دارد، طبقه اجتماعی **متغیر مستقل** و پیشرفت تحصیلی **متغیر وابسته** است.

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

۳) در تحقیق آزمایشی (طرح عاملی) متغیر های مستقل بر حسب توانایی محقق در دستکاری آنها به دو دسته تقسیم می شوند :

الف) متغیر عملی یا فعال

ب) متغیر ویژگی یا هویتی

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

الف) متغیر عملی یا فعال : متغیری است که به وسیله محقق دستکاری می شود و دستکاری اساساً به معنای انجام دادن چیزهای متفاوت با گروه های مختلف آزمودنی است .

مثال : بررسی روش های مختلف تدریس بر میزان یادگیری محقق می تواند گروهی از دانش آموزان را در معرض روش تدریس A ، گروهی B و گروهی C قرار دهد سپس **میزان یادگیری** آنها را اندازه گیری نماید .

۵ نکته در ارتباط با متغیر های مستقل و وابسته

(ب) متغیر ویژگی یا هویتی : متغیری است که محقق نمی تواند آن را دستکاری نماید و ماهیت این متغیر ها به نحوی است که آزمودنی ها خود به خود و بدون دخالت محقق قبلاً در آنها جایگزین شده اند .

مثال : هوش ، استعداد، جنسیت و ...

از حسن توجه شما متشکر م .